

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Історичний факультет

Кафедра етнології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана з науково-педагогічної та
навчальної роботи
Тарас ПІШЕННИЙ
» _____ 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Прикладна етнологія

для студентів

галузь знань	03 Гуманітарні науки
спеціальність	032 Історія та археологія
освітній рівень	другий (магістерський)
освітня програма	Етнологія
вибірковий блок	Теоретичні проблеми етнології
вид дисципліни	вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021 /2022
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	екзамен

Викладач: Конта Ростислав Михайлович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри етнології та краєзнавства.

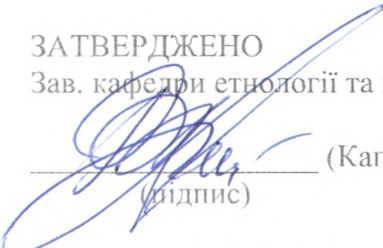
Пролонговано: на 20 ~~2021~~ н.р. _____ (підпис, ПІБ, дата)

на 20 20 /2021 н.р. _____ (« »   20   р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник: Конта Ростислав Михайлович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖЕНО
Зав. кафедри етнології та краєзнавства

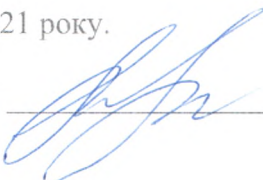

_____ (Капелюшний В.П.)
(підпис)

Протокол № 13 від 30 червня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією історичного факультету

Протокол від № 7 від 26 серпня 2021 року.

Голова науково-методичної комісії _____ (Терес Н.В.)

ВСТУП

1. Мета дисципліни – дати студентам знання про процеси, явища, закономірності і особливості етнічної обумовленості політичних, соціальних та економічних процесів, етнонаціональні особливості міжкультурної комунікації, систему цінностей, менталітет різних етносів та характерні риси їхніх релігійних уявлень, що переважно стосуються вирішення конкретних практичних завдань життя етносів

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* етнічні особливості життя етносів, що мають практично-прикладний характер.
2. *Вміти* визначати етнокультурні особливості реалізації етносу в різних сферах життя суспільства.
3. *Володіти елементарними навичками* джерельної критики, історичного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Забезпечення комплексного засвоєння студентами знань про етнокультурні особливості життя етносів, що мають практично-прикладний характер. Вивчення етнічно специфічних проявів життя етносів на різних рівнях: політичному, соціальному, економічному, культурному, релігійному і т.д. Висвітлення процесу виникнення та еволюції людських спільнот в різних частинах світу разом з характерними рисами їхнього життя, побуту, системи харчування, господарської діяльності тощо. Аналіз особливостей міжкультурної комунікації з представниками різних етнонаціональних спільнот з урахуванням етнопсихологічних рис міжетнічного діалогу, своєрідності світогляду, жестів, гумору, поведінкових стратегій в різних ситуаціях.

4. Завдання (навчальні цілі): формування цілісної системи знань про етнічні особливості міжкультурної комунікації в сучасному світі. У результаті вивчення курсу студенти повинні *засвоїти* елементи науково-дослідної роботи, *вміти* пізнавати та пояснювати етнокультурні особливості життя національних спільнот, набути навички роботи із науковою літературою, розуміти значення традицій, звичаїв та вірувань для процесу міжкультурної комунікації.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумко- вій оцінці з дисциплі- н
Код	Результат навчання			
1.1	<i>Знати</i> предмет, завдання, категорії курсу «Прикладна етнологія»	<i>лекція</i>	<i>контрольна робота 1 (тест)</i>	5%
1.2	<i>Знати</i> методологічні засади вивчення етнічних особливостей міжкультурної комунікації	<i>лекція</i>	<i>контрольна робота 2 (тест)</i>	5%
1.3	<i>Знати</i> особливості процесу виникнення та еволюцію етнокультурних спільнот в різних частинах світу	<i>лекція</i>	<i>контрольна робота 1 (тест)</i>	5%
1.4	<i>Знати</i> адекватні поведінкові стратегії для спілкування з представниками різних етнокультурних спільнот	<i>лекція</i>	<i>контрольна робота 2 (тест)</i>	5%
2.1	<i>Вміти</i> оперувати категоріально-понятійним апаратом прикладної етнології	<i>семінар</i>	<i>усне опитування</i>	5%
2.2	<i>Вміти</i> давати об'єктивну оцінку етнічним явищам та процесам	<i>семінар</i>	<i>усне опитування</i>	5%
2.3	<i>Вміти</i> пізнавати та пояснювати особливості поведінки, світогляду та традицій етнонаціональних спільнот	<i>семінар</i>	<i>усне опитування</i>	5%
2.4	<i>Вміти</i> застосовувати наукові методи до розгляду етнокультурних явищ та процесів	<i>семінар</i>	<i>усне опитування</i>	5%
2.5	<i>Вміти</i> провести порівняльний аналіз звичаєвої культури українців та представників інших етнонаціональних спільнот	<i>лекція</i>	<i>реферат</i>	10%
2.6	<i>Вміти</i> показати вплив ментальних та релігійних особливостей на особливості розвитку етносів	<i>лекція</i>	<i>реферат</i>	10%
2.7	<i>Вміти</i> простежити характерні риси міжкультурної комунікації	<i>лекція</i>	<i>екзамен</i>	20%
2.8	<i>Вміти</i> показати особливості формування уявлень про норму та патологію в різних культурах	<i>лекція</i>	<i>екзамен</i>	20%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін, які не входять до блоків спеціалізації)

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2.	2.3.	2.5	2.6	2.7.
Програмні результати навчання (назва)						
1. Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.	+					
13. Знати та розуміти методологію проведення етнологічних досліджень та організації етнографічних експедицій.		+				
14. Демонструвати вміння формулювати наукову проблему, робочі гіпотези, дослідницькі завдання та методи їх вирішення в предметному полі етнології.			+			
15. Вміти адаптувати результати наукових досліджень під час організації науково-дослідної роботи етнолога по збиранню та опрацюванню етнографічного матеріалу.				+	+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.1, 1.3 – 10 балів/6 балів*.
2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.2, 1.4 – 10 балів/6 балів.
3. Реферат з тем ЗМ1: РН 2.5 – 10 балів/6 балів.
4. Реферат з тем ЗМ2: РН 2.6 – 10 балів/6 балів.
5. Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ1: РН 2.1-2.2 – 10 балів/6 балів.
6. Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ2: РН 2.3-2.4 – 10 балів/6 балів.

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання:

- форма оцінювання – екзамен;
- максимальна кількість балів, які може отримати студент – 40 балів;
- Оцінюються такі результати навчання студента: вміння аналізувати характерні риси міжкультурної комунікації; вміння показати особливості формування уявлень про норму та патологію в різних культурах;
- форма проведення екзамену – письмова, види завдань – завдання, які потребують розгорнутих відповідей;
- мінімальний пороговий рівень екзаменаційної оцінки, за якої іспит вважається складеним – **24 бали.**

Необхідна умова допуску до екзамену: студент не допускається до екзамену, якщо під час семестру набрав менше ніж **20 балів (критично-розрахунковий мінімум). Рекомендований мінімум допуску до екзамену 36 балів.**

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані під час семінарів (усні опитування); бали, отримані за виконання рефератів; бали, отримані під час модульного контролю (за виконання тестових завдань), а також бали, отримані під час складання підсумкового контролю (екзамену), а саме: за виконання запропонованих завдань.

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1-6, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 7-13.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, усне опитування, реферати) і підсумкове оцінювання (екзамен).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 60 балів; підсумкове оцінювання (екзамен) – максимум 40 балів).

<i>Змістовий модуль 1 Етнокультурний вимір соціального життя людини</i>			<i>Змістовий модуль 2 Ціннісні орієнтації та міжкультурна комунікація</i>			<i>Екзамен</i>
30 заліковий бал (максимум)			30 залікових балів (максимум)			40 балів (макси- мум)
<i>Самостійна робота (реферат)</i>	<i>Семінари</i>	<i>Модульний контроль</i>	<i>Самостійна робота (реферат)</i>	<i>Семінари</i>	<i>Модульний контроль</i>	
10 (максимум)	10 (максимум)	10 (максимум)	10 (максимум)	10 (максиму м)	10 (максимум)	

Упродовж семестру оцінюється робота студента *під час кожного семінару* (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість досягти від 1 до 3 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 1 бал;
- використання основної і додаткової літератури 1 бал;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки 1 бал.

Реферат студент подає викладачеві на останньому семінарі кожного Змістового модулю, зокрема Реферат 1 (остання декада жовтня) і Реферат 2 (перша декада грудня). Критеріями оцінки самостійної роботи студента є:

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 10 балів;
- тема розкрита неповно 6 балів;
- реферат суто компілятивного рівня 4 бали;
- розкритий лише окремий аспект 2 бали.

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **контрольні роботи** у формі тестування, зокрема Контрольна робота 1 (остання декада жовтня) і Контрольна робота 2 (перша декада грудня). Завдання з тестування містить 20 запитань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 0,5 бала.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Екзаменаційний білет містить два завдання, кожне з яких оцінюється в 20 балів. Критеріями оцінювання відповіді є:

Відповідь повна, подане власне бачення проблеми	19-20
Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу	16-18
Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання	13-15
Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки	10-12
Відповідь фрагментарна, відображені лише деякі аспекти проблеми	7-9
Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі фактичного матеріалу	4-6
Відповідь має значні помилки, або відсутня	1-3

Умовою допуску до екзамену є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 20 балів (**критично-розрахунковий мінімум**). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт. **Рекомендований мінімум** для допуску до екзамену – 36 балів.

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Екзамен	Підсумкова оцінка
Мінімум	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

**8. Структура навчальної дисципліни.
Тематичний план лекцій і семінарських занять.**

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
<i>Розділ 1. Етнокультурний вимір соціального життя людини</i>				
1.	Тема 1. Вступ до курсу «Прикладна етнологія»	1	-	6
2.	Тема 2. Етнокультурні аспекти еволюції людини	1	2	8
3.	Тема 3. Соціокультурний процес і соціальна стратифікація	2	2	6
4.	Тема 4. Соціалізація та інкультурація індивіда: етнокультурний аспект	2	2	8
5.	Тема 5. Зв'язок етнічності з політикою	2	2	6
6.	Тема 6. Етноцентризм та культурний релятивізм	2	2	6
<i>Розділ 2. Ціннісні орієнтації та міжкультурна комунікація</i>				
7.	Тема 7. Дослідження культурних відмінностей	1	2	6
8.	Тема 8. Проблема життя та смерті в різних культурах	2	2	6
9.	Тема 9. Невербальний рівень етнокультурної комунікації	2	2	8
10.	Тема 10. Етнокультурна специфіка спілкування	2	2	6
11.	Тема 11. Визначення норми і патології в різних культурах	2	2	6
12.	Тема 12. Дослідження толерантності та конфліктності міжетнічних відносин	1	-	8
	ВСЬОГО	20	20	80

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – **20 год.**

Семінари – **20 год.**

Самостійна робота – **80 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Арієс Ф. Людина перед лицем смерті. - М., 1992.
2. Богомолов О., Данилов С., Семиволос І., Яворська Г. Ісламська ідентичність в Україні. – Київ, 2005.
3. Брубейкер Р. Переобрамлений націоналізм. – Львів, 2006.
4. Євтух В. Б. Етнополітика в Україні: правничий та культурологічний аспекти. – Київ, 1997.
5. Манакін В. Мова і міжкультурна комунікація: навчальний посібник / В. Манакін. - К.: ВЦ “Академія”, 2012.
6. Махній М. Мова тіла як іноземна // Homo ethnikos: психологія і культура / М. Махній. - Чернівці: Видавець Лозовий В., 2012. - С. 199-286.
7. Махній М. Соціокультурні детермінанти невербальної поведінки людини / М. Махній // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія: психологічні науки. - 2011. - Випуск 94. - Т. 1.
8. Серєда В. В. Етносоціологія: Навчальний посібник. – Львів, 2007.
9. Сміт Е. Націоналізм. Теорія, ідеологія, історія. – Київ, 2004.
10. Швецова А.В. Національний характер як феномен культури. – Сімферополь, 1999.

Додаткові:

1. Bart F. (ed.) Ethnic Groups and Boundaries. The Social Organization of Culture Differences. – Oslo, 1969.
2. Eisenstadt S.N. Tradition, Change and Modernity. - N.Y., 1973.
3. Арбеніна В.Л. Етносоціологія. Навчальний посібник. – Харків, 2007.
4. Махній М. Невербаліка і міжкультурна комунікація. – Blogger, 2011 // Режим доступу: <http://makhnii.blogspot.com/>
5. Махній М. Соціокультурні варіації ритуалізованих форм такесичної поведінки / М. Махній // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: психологічні науки. - 2006. - Випуск 41. - Т. 2.
6. Онишук В.М. Етнічний чинник у трансформаційних процесах. Проблеми розвитку соціологічної теорії. – Київ, 2001.
7. Ручка А.О. Орієнтири теоретичного осмислення специфіки феномена ідентичності // Проблеми розвитку соціологічної теорії. – Київ, 2001.
8. Рябчук М. Від Малоросії до України: парадокси запізнілого націєтворення. – Київ, 2000.
9. Старовойт І. С. Збіг і своєрідності західноєвропейської та української ментальностей. Філософсько-історичний аналіз. – К., Тернопіль, 1997.